

OKUL MÜDÜRLERİ İLE ÖĞRETMENLERİN ALGILARINA GÖRE İLK VE ORTAOKULLARDA VELİ BASKISI: NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Bahriye ŞENARAS*
Şahin ÇETİN**

Öz: Bu araştırmanın amacı, ilk ve ortaokullarda öğrenci velilerinin okul müdürleri ve öğretmenler üzerinde baskı uygulayıp uygulamadıklarına, baskının hangi konularda yoğunlaştığına ve sonuçlarına ilişkin algıları belirlemektir. Nitel bir çalışma olarak desenlenen araştırma, 2015-2016 Eğitim-Öğretim Yılında İstanbul ili Kartal ilçesindeki 10 okul müdürü (5 ilkokul müdürü, 5 ortaokul müdürü) ve 10 öğretmen (5 ilkokul öğretmeni, 5 ortaokul öğretmeni) ile görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Elde edilen veriler, içerik analizi tekniği ile çözümlenip yorumlanmıştır. Öğretmenlerin daha çok notlar, ödevler ve sınıf içi konularda; müdürlerin ise öğretmen görevlendirme, belirli bir sınıfa kayıt yaptırma, sınıf veya öğretmen değiştirme konularında baskıyla karşı karşıya kaldıkları bulunmuştur. Özellikle öğretmenlerin karşı karşıya kaldıkları baskılar sonucunda duygusal ve psikolojik birtakım sorunlar yaşayabildiğini ve baskıyı kişisel yaşantılarına yansıtıklarını ifade etmişlerdir. Çalışmanın son bölümünde uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Baskı, öğretmen-veli iletişimi, okul müdürü-veli iletişimi

* Müdür Yardımcısı, Şeyh Şamil Ortaokulu, Kartal, İstanbul, bahriyeizmir@hotmail.com, Makale Geliş Kabul Ediliş Tarihi: 07/02/2018 – 25/09/2018.

** Dr. Öğretim Üyesi, Maltepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul, sahincetin@maltepe.edu.tr, ORCID ID: 0000 0003 2757 4584

PARENTAL PRESSURE ON PRINCIPALS AND TEACHERS: A QUALITATIVE ANALYSIS

Bahriye ŞENARAS*
Şahin ÇETİN**

Abstract:

This study aimed at exploring parental pressure on principals and teachers working at primary and secondary schools. We specifically wanted to find out the kinds and sources of parental pressure as well as its effects on personal and professional lives of principals and teachers. Using a qualitative design the study focused on personal experiences of participants and as such it can be described as a phenomenological study. Participants were 10 principals and 10 teachers from 10 schools (5 for each level of education) in Kartal, Istanbul. Data were collected through semi-structured interviews with each participant and analyzed through content analysis by researchers. Parental pressure on teachers was found to be on such topics as school marks, homework and classroom management issues whereas pressure on principals was on such issues as assignment of teachers to classes, registration in a particular classroom taught by a particular teacher and teacher re-assignment to a different class. Especially teachers admitted experiencing psychological and affective problems caused by such pressures and failing to contain and leave behind such feelings at school. In the end suggestions for practice and further research were offered.

Key Words: Parental pressure, teacher-parent interaction, principal-parent interaction

Giriş

Okullar içinde buldukları çevre ile sürekli bir karşılıklı etkileşim içinde olan açık toplumsal sistemlerdir. Çevredeki en önemli gruplardan birini aileler oluşturmaktadır. Erdoğan ve Demirkasımoğlu'na göre (2010) ailelerin okullardan talepleri özellikle ilkokulun ilk yıllarından itibaren yoğun olmaktadır. Aileler; ilk yıllarda çocukların okul fobisi, gelişimleri, öz bakımları ve arkadaşlarıyla iletişimi; ilerleyen yıllarda akademik gelişimleri ve başarıları başta olmak üzere birçok konuda okul yöneticileri ve öğretmenlerle iletişim ve etkileşim içinde olmaktadır.

* Assistant Principal, Şeyh Şamil Middle School, Istanbul.

** Assistant Professor, Maltepe University, Faculty of Education, Istanbul.

Okul ile aileler arasında kurulacak sağlıklı iletişim ve işbirliğinin, eğitim-öğretim sürecini olumlu etkileyeceği açıktır. Ailenin eğitim sürecine katılımının eğitim sürecinin farklı yönleri üzerindeki olumlu etkileri araştırmalarla ve meta analizlerle kanıtlanmıştır. Örneğin 9 ayrı meta analiz çalışmasını bir araya getiren bir meta analiz, aile katılımının tüm biçimlerinin tüm öğrenim düzeylerindeki öğrencilerin başarısı üzerinde olumlu etki yaptığını göstermiştir. Başarı nasıl ölçülürse ölçülsün sonuç değişmemekte; en güçlü etki “ailenin akademik başarı beklentilerinin olması” şeklinde tanımlanmış aile katılımı durumunda ortaya çıkarken, en zayıf etki ise “ödevlere yardım” şeklinde tanımlanmış katılım sonucunda ortaya çıkmaktadır (Wildier, 2013). Araştırmalar okul-aile iletişiminin öğrenci başarısını (Dönmez vd., 2008; Kolay, 2004), eğitim kalitesini (Kolay, 2004) olumlu etkilediğini ve istenmeyen öğrenci davranışlarının önlenmesinde (Çayak vd., 2015) etkili olduğunu göstermektedir. Aile katılımının olumlu etkisi; çocuğun yeteneği, sosyoekonomik statüsü ve kökeni (Zellman vd., 1998) veya çocuğun zekâ düzeyi (Topor vd., 2010) gibi değişkenler kontrol edildiğinde devam etmektedir.

Araştırmalar ailelerin eğitim sürecine katılımının genel olarak yöneticiler, öğretmenler ve aileler tarafından da olumlu bulunduğunu (Sabancı, 2009); ancak bu süreçte velilerin, yöneticilerin ve öğretmenlerin etkili bir iletişim tarzı benimsemesinin de önemli olduğunu göstermektedir. Örneğin Hatipoğlu ve Kavas'ın (2016) 250 öğretmen üzerinde yaptıkları araştırmada; öğrenci velilerinin olumlu ve açıklayıcı/bilgilendirici bir iletişim tarzı benimsemesi ile öğretmen performansı arasında olumlu ilişki olduğu; negatif ve eleştirel veli iletişim tarzı ile öğretmen performansı arasında ise ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Okul-aile iletişiminin sınırlarının iyi belirlenmesi önemlidir. Sınırların aşılması durumunda aile katılımının veli baskısına dönüşmesi durumu ortaya çıkabilmektedir. Katılım, ailenin çocuğun eğitimine yatırımı (Larocque vd., 2011) veya çocuğun eğitsel gelişimini desteklemeyi amaçlayan davranışları (El Nokali vd., 2010, 989) biçiminde tanımlanabilir. Baskı ise, belirli bir konudaki tutum ve davranışlarını değiştirmeleri için bireylere veya gruplara uygulanan tazyiktir. Bu kapsamda düşünüldüğünde okullarda, velilerin kendi talep ve isteklerini okul müdürü ve öğretmenlerine kabul ettirme çabaları, bu çabaları kabul ettirmek için ilk denemelerinde sonuç alamadıklarında bir üst kademeye şikayette bulunmaları, her türlü suçlayıcı tavır ve davranışları, var olan okul ve sınıf gidişatına müdahalede bulunma ve yönlendirme isteklerinin tümü “veli baskısı” olarak değerlendirilebilir.

Bu tür baskılar hem okullar hem öğretmenler açısından istenmeyen sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir (Erdoğan vd., 2010). Son yıllarda değişen toplumsal koşullar ve çevreye duyulan güvensizlik gibi nedenlerle özellikle ilkokullarda velilerin bir kısmının, sınıflara kadar çocuklarına refakât etmeye başladıkları gözlemlenmektedir. Velilerin okulların bu kadar içinde olması öğretmenler ve okul yönetimi üzerinde çeşitli baskılar oluşturabilmektedir. Veliler zamanla öğretmenleri birbiriyle kıyaslamaya

ve kendi kıstaslarına göre eleştirmeye başlayabilmekte ve öğretmenleri kendi istekleri doğrultusunda etkilemeye çalışabilmektedir (Erdoğan, 2000).

Öğrencilerin notlarına ilişkin beklentilerle başlayan baskılar, velilerin memnun olmadıkları öğretmenleri okul müdürüne şikayet ederek sınıf veya öğretmen değişikliği talep etmesine kadar uzanabilmektedir.

Araştırmalar, doğrudan yüz yüze görüşme yoluyla ya da okul koruma derneği ve okul aile birliği gibi örgütler üzerinden gerçekleştirilen (Açıkalın, 1989) bu tür baskıların belirli konu başlıklarında yoğunlaştığını göstermektedir. Ürün ve Gökçe (2015) tarafından Kocaeli ilinde gerçekleştirilen çalışmada; ailelerin, siyasi grupların, sendikaların ve dini grupların okul yönetiminden ve öğretmenlerden çeşitli taleplerde bulunduğu belirlenmiştir. Ailelerin müdürlerden en çok, velisi buldukları öğrenci işleriyle ilgili taleplerde bulunduğu; sonrasında sırasıyla eğitim-öğretim süreci işleri, okul işletmesi işleri ve personel özlük işleriyle ilgili isteklerin geldiği tespit edilmiştir. Somut talepler arasında “öğrencinin okula kayıt hakkı olmadığı halde kayıt yaptırmaya çalışma”nın en başta gelen baskı nedeni olduğu göze çarpmaktadır. Somut taleplerin yoğunlaştığı konular bakımından eğitim öğretim süreçleriyle ilgili en önemli baskı konusunun ilkokulda sınıf öğretmeni seçme; okul idaresi ile ilgili en önemli baskı konusunun okulun temizliği; personel ile ilgili en önemli baskı konusunun ise kadrolu öğretmen verilmesi olduğu görülmektedir. Okul müdürlerinin ailelerin bu istekleri karşısında reddetme, isteği kabul etme, veli ile toplantı, veliyi oyalama, görüşme ve seminer yapma gibi yollara başvurduğu belirlenmiştir.

Okulun çevresinde yer alan baskı gruplarının (dernek, işletme, vakıf, işçi ve işveren kuruluşları ile bürokrat ve siyasiler) okula etkisini inceleyen Özcan (2014), vakıf ve derneklerin okullarda tanıtım yapma, afiş asma, broşür dağıtma gibi taleplerde bulunduğunu ortaya koymuştur. Bürokrat ve siyasilerin doğrudan ya da millî eğitim müdürlüğü bürokratları aracılığıyla baskı yaptıkları, velilerin de yöneticilerden, çocuklarının iyi sınıf algısı olan sınıflara alınması, öğrenci notlarının yükseltilmesi, oturduğu sıranın veya yanındaki sıra arkadaşlarının değiştirilmesi, yurttan kalıyorsa istediği odaya yerleştirilmesi, çocuğunun istedikleri öğretmenin sınıfına verilmesi, devamsızlık konusunda idare edilmesi ve mesleki okullarda daha iyi bölüme geçme gibi isteklerinin olduğu belirlenmiştir.

Bu türde çeşitli baskılara maruz kalan öğretmenler ve müdürlerin, bunların sonuçlarını farklı biçimlerde dışavurabilmekte ve günlük yaşamlarına, okuldaki tutum ve davranışlarına, aile hayatlarına bu durumu yansıtılabilmektedir. Tüm bunlar düşünüldüğünde, okul müdürlerinin ve öğretmenlerin görevlerini gerçekleştirirken veliler tarafından gördükleri baskıların neler olduğunun, veli baskılarının öğretmen ve müdürlerinin tutum ve davranışlarını nasıl etkilediğinin ve bu baskıların yarattığı sonuçların neler olabileceğinin bilinmesi önem kazanmaktadır.

Bu araştırma ile devlet okullarında velilerin müdür ve öğretmenler üzerindeki baskılarının ve bunların çeşitli sonuçlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Okul müdürlerine ve öğretmenlere veliler ne tür baskılar uygularlar? Bu baskıların olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir?

2. Veliler tarafından oluşturulan bu baskılar okul müdürleri ve öğretmenlerde davranış değişikliğine (not değişikliği, öğrenciye veya öğretmene karşı tutum değişikliği vb.) yol açar mı?

3. Veliler tarafından gelen baskılar nedeniyle öğretmenlerin okul yöneticileri ile karşı karşıya geldiği durumlar oluşmakta mıdır?

4. Velilerin yönetici performans değerlendirmelerine katılması, bir baskı unsuru olarak algılanabilir mi?

5. Milli Eğitim Bakanlığı Alo 147 İletişim hattının uygulamada olması okul müdürleri ve öğretmenler için bir baskı unsuru olarak algılanabilir mi?

Yöntem

Araştırma Modeli

Öğretmenlerin ve müdürlerin deneyimlerine ilişkin daha derinlemesine bilgi edinebilmek için bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgu bilim) deseninde tasarlanmıştır. Fenomenoloji çevremizdeki olgular hakkında insanların deneyimlerini, algılarındaki farklılıkları açığa çıkarmaya odaklanır (Melanlıoğlu, 2013). Fenomonoloji, nitel araştırmanın doğasına uygun olarak kesin ve genellenebilir sonuçlar ortaya koymayabilir. Ancak bir olguyu daha iyi tanımaya ve anlamaya yardımcı olacak sonuçlar sağlayacak örnekler, açıklamalar ve deneyimler ortaya koyabilir. Bu yönüyle hem bilimsel literatüre hem de uygulamaya yönelik katkılar sunabilir (Yıldırım vd., 2008).

Katılımcılar

Fenomonoloji araştırmalarında veri kaynakları, araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışı vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu nedenle, incelenen olguyu yansıtabilecek bir çeşitliliği sağlamak amacıyla, bu araştırmanın katılımcılarının 10'u okul müdürü (5 ilkokul müdürü, 5 ortaokul müdürü) ve 10'u öğretmen olmak üzere (5 ilkokul öğretmeni, 5 ortaokul öğretmeni) 20 kişiden oluşması planlanmıştır. Katılımcılar 2015-2016 Eğitim-Öğretim Yılı itibarıyla İstanbul ili Kartal ilçesinde görev yapmaktadır. Kartal ilçesinin seçilmesinde ilçenin sosyoekonomik bakımdan yeterli çeşitliliği yansıttığının düşünülmesi ve bunun yanında ulaşım, zaman kısıtlılıkları, erişim vb. gibi faktörler etkili olmuştur. Katılımcılar belirlenirken, Kartal ilçesinde bulunan ilk ve ortaokullar liste olarak sıralanmış ve kurumu yansız olarak çekme yöntemine gidilmiştir. Bu şekil-

de toplam 47 okul arasından 5 ilkokul ve 5 ortaokul olmak üzere toplam 10 okul yansız olarak belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında, nitel araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama yöntemi olan görüşme (Yıldırım vd., 2008) kullanılmıştır. Araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılarak, okul müdürlerinin ve öğretmenlerin hissettikleri veli baskısına ilişkin görüşleri alınmıştır. Öncelikli olarak konuyla ilişkili literatür taranarak görüşmede kullanılacak sorular hazırlanmış ve alan uzmanları olarak 3 öğretim üyesi 2 okul müdürü tarafından bağımsız olarak değerlendirilmiştir. Öneriler doğrultusunda, hazırlanan 8 sorudan 1'i çıkartılmış ve 7 sorudan oluşan bir görüşme formu geliştirilmiştir. Öğretmenler ve müdürler için ayrı görüşme formları kullanılmıştır. Görüşmeler gerçekleştirilirken ilkokul müdürleri (İM1, İM2, İM3, İM4, İM5), ortaokul müdürleri (OM1, OM2, OM3, OM4, OM5), ilkokul öğretmenleri (İÖ1, İÖ2, İÖ3, İÖ4, İÖ5), ortaokul öğretmenleri (OÖ1, OÖ2, OÖ3, OÖ4, OÖ5) şeklinde kodlanmıştır.

Görüşmeler katılımcıların çalıştıkları okullarda yapılmış olup, görüşmeler sırasında ses kayıt cihazından faydalanılmıştır. Görüşmelerin büyük kısmı 2015-2016 Eğitim Öğretim yılı sonundaki yaz seminerleri süresince gerçekleştirilmiştir.

Görüşmeye gidilmeden önce telefonla randevu alınmış ve görüşmeyi kabul eden okul müdürleri ile öncelikli olarak görüşülmüştür. Okul müdürü ile görüşme gerçekleştirildikten sonra öğretmenler odasına geçilmiş, araştırmacı kendisi ve yaptığı araştırma ile ilgili kısa bir bilgi verdikten sonra, konuyla ilgili paylaşımlarda bulunabilecek ve gönüllü olan bir öğretmenle de uygun bir ortama geçip görüşmeyi gerçekleştirmiştir. Görüşmeler, görüşme yapılan müdür ve öğretmenlerin paylaşımlarına bağlı olarak 8 ila 15 dakika arasında sürmüştür.

Görüşmeye Hazırlık ve Görüşme

Görüşmelerde araştırmacılar tarafından hazırlanan bir görüşme kılavuzu kullanılmıştır. Görüşme kılavuzunda araştırmaya ve araştırmacılara ilişkin bilgiler kısaca verilmiş, amaç ve beklentiler açıklanmış, kayıt işleminin nasıl yürüyeceği ifade edilmiş ve araştırmanın nasıl sonlandırılacağı anlatılmıştır.

Daha sonra katılımcılara araştırmacılar tarafından hazırlanan sözleşme verilmiş ve okumaları istenmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul ederlerse imzaları istenmiştir.

Görüşmelerin tamamı araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Görüşme sırasında akıcılığın bozulmaması, sonuçların ayrıntılı değerlendirilebilmesi ve eksiksiz kaydedilebilmesi için ses kayıt cihazının kullanılacağı belirtilmiş, bu kayıtların araştırmacılar dışında hiç kimse tarafından dinlenmeyeceği ifade edilmiştir.

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, içerik analizi tekniği ile çözümlenip yorumlanmıştır. Betimsel analiz ile özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir (Yıldırım vd., 2008).

Analiz gerçekleştirilirken, yapılan görüşmelerin deşifreleri okunmuş; tema ve kodlar belirlenmiştir. Bu kapsamda beş tema ve beş kod belirlenmiştir. Oluşturulan bu tema ve kodlar çerçevesinde araştırma bulgularının analizi yapılmıştır.

Bulgular

Katılımcılara ilk olarak “velilerin ne tür baskılar uyguladıkları” sorulmuştur. Alınan yanıtlar, frekans ve yüzdelik dağılımları Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Veli baskısının türlerine ilişkin görüşler

Grup	Yanıtlar	f	%
Müdürler	Öğretmen ve sınıf seçimi ile ilgili baskı uygularlar	7	70
	Okul müdürlerine veliler baskı uygulayamazlar	2	20
	Öğrencilerin akademik başarısı ile ilgili baskı uygularlar	1	10
	Toplam	10	100
Öğretmenler	Notlar konusunda baskı kurarlar.	4	40
	Çocuklarına ilgi gösterme konusunda baskı kurarlar.	2	20
	Ödevler konusunda baskı kurarlar.	2	20
	Alo 147 Hattı aracılığıyla baskı kurarlar.	1	10
	Sınıfta disiplin kurma konusunda baskı kurarlar.	1	10
	Toplam	10	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi, görüşme yapılan müdürlerden 7’si (İM2, İM3, İM5, OM1, OM2, OM3, OM4) velilerin öğretmen ve sınıf seçimi ile ilgili baskı uyguladığını; 2’si (İM1, İM4) velilerin herhangi bir konuda baskı uygulayamayacaklarını; 1’i (OM5) ise öğrencilerin akademik başarısı ile ilgili baskı uyguladığını ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerden 1’i (İÖ1) velilerin Alo 147 hattı aracılığı ile baskı kurduklarını; 2’si (İÖ2, İÖ3) çocuklarına ilgi gösterme konusunda baskı kurduklarını; 2’si (İÖ4, İÖ5) ödevler konusunda baskı kurduklarını; 4’ü (OÖ1, OÖ2, OÖ3, OÖ4) notlar konusunda baskı kurduklarını; 1’i ise (OÖ5) sınıfta disiplin kurma konusunda baskı kurduklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcılara ikinci olarak “Veliler tarafından oluşturulan bu baskılar sizde davranış değişikliğine (not değişikliği, öğrenciye veya dersin öğretmenine karşı tutum değişikliği, vb.) yol açıyor mu?” sorusu sorulmuştur. Alınan yanıtlar, frekans ve yüzdelik dağılımları Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2. Veli baskısının davranış değişikliğine yol açması hakkındaki düşünceler

Grup	Yanıtlar	f	%
Müdürler	Hayır kesinlikle yol açmaz	6	60
	Evet yol açabilir	4	40
	Toplam	10	100
Öğretmenler	Hayır, değişikliğe yol açmaz.	5	50
	Geriye dönüp notları gözden geçirdiğim oluyor.	2	20
	Öğrenciye karşı tutum değişikliği olabiliyor.	2	20
	Anlık durum değişikliğine neden olabilir.	1	10
	Toplam	10	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi, görüşülen müdürlerden 6’sı (İM1, İM3, İM5, OM1, OM2, OM3) veli baskısının davranış değişikliğine kesinlikle yol açmayacağını; 4’ü ise (İM2, İM4, OM4, OM5) velilerden gelen baskıların kendilerinde davranış değişikliğine yol açabileceğini ifade etmişlerdir.

Görüşme yapılan öğretmenlerden 5’i (İÖ1, İÖ2, İÖ3, İÖ5, OÖ2) veliler tarafından gelen baskıların kendilerinde davranış değişikliğine yol açmadığını; 1’i (İÖ4) anlık durum değişikliğine neden olabileceğini; 2’si (OÖ1, OÖ3) geriye dönüp notları gözden geçirip tekrar değerlendirdiğini; 2’si ise (OÖ4, OÖ5) öğrenciye karşı tutum değişikliğine yol açabildiğini ifade etmişlerdir.

Katılımcılara üçüncü olarak “Veliler tarafından gelen baskılar nedeniyle öğretmenlerle/okul yönetimi ile karşı karşıya geldiğiniz durumlar oldu mu? Olduysa kısaca paylaşır mısınız?” sorusu sorulmuştur. Alınan yanıtlar, frekans ve yüzdelik dağılımları Tablo 3’de görülmektedir.

Tablo 3. Veli baskısı nedeniyle öğretmenlerle/yönetimle karşı karşıya gelme

Gruplar	Yanıtlar	f	%
Müdürler	Evet, böyle durumlarla karşılaştım	5	50
	Hayır, öğretmenlerle hiç karşı karşıya gelmedim	5	50
	Toplam	10	100
Öğretmenler	Okul yönetimiyle karşı karşıya gelmedim.	6	60
	Ben değil ama bu durumu yaşayan arkadaşlarım oldu.	3	30
	Evet okul yönetimiyle karşı karşıya geldim.	1	10
	Toplam	10	100

Tablo 3’te görüldüğü gibi, görüşme yapılan müdürlerden 5’i (İM5, OM1, OM2, OM3, OM5) velilerden gelen baskılar nedeniyle öğretmenlerle karşı karşıya geldiği durumlar olduğunu; diğer 5’i ise (İM1, İM2, İM3, İM4, OM4) bu baskılar nedeniyle öğretmenlerle hiç karşı karşıya gelmediklerini ifade etmişlerdir.

◆ Bahriye Şenaras / Şahin Çetin

Öğretmenlerden 6'sı (İÖ1, İÖ2, İÖ4, İÖ5, OÖ3, OÖ5) veliler tarafından gelen baskılar nedeniyle okul yönetimiyle karşı karşıya geldiği bir durum yaşamadığını; 3'ü (İÖ3, OÖ1, OÖ4) kendisinin değil ama arkadaşlarının böyle bir durumda kaldığını; 1'i ise (OÖ2) yönetimle karşı karşıya kaldığını ifade etmişlerdir.

Katılımcılara dördüncü olarak "Velilerin yönetici performans değerlendirmesine katılmasını üstünüzde bir baskı unsuru olarak görüyor musunuz?" sorusu sorulmuştur. Alınan yanıtlar, frekans ve yüzdelik dağılımları Tablo 4'te görülmektedir.

Tablo 4. Velilerin yönetici performans değerlendirmeye katılımının baskı unsuru olup olmamasına ilişkin görüşler

Gruplar	Yanıtlar	f	%
Müdürler	Hayır, kesinlikle görmüyorum	8	80
	Performans değerlendirmelerinde siyasi görüşün etkili olduğunu düşünüyorum	1	10
	Tek başına veliler değerlendirirse baskı olur; öğretmen ve öğrenci de değerlendirmeye katılmalı	1	10
	Toplam	10	100
Öğretmenler	Evet, bu bir baskı unsurudur.	6	60
	Hayır, baskı unsuru değildir.	4	40
	Toplam	10	100

Tablo 4'te görüldüğü gibi, görüşme yapılan müdürlerden 8'i (İM1, İM2, İM3, İM4, İM5, OM2, M3, OM4, OM5) velilerin yönetici performans değerlendirmelerine katılmalarını kesinlikle baskı unsuru olarak görmediklerini; 1'i (OM1) bu değerlendirmelerde velilerin siyasi görüşlerinin etkili; 1 tanesi ise (OM3) tek başına veliler katılırsa baskı oluşturacağını ancak öğretmen ve öğrencilerinde katılımının gerekli olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerden ise 6'sı (İÖ2, İÖ3, İÖ4, OÖ1, OÖ2, OÖ4) velilerin yönetici performans değerlendirmelerine katılmasını yöneticileri üstünde bir baskı unsuru olarak gördüklerini; 4'ü ise (İÖ1, İÖ5, OÖ3, OÖ5) bunu bir baskı unsuru olarak görmediklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcılara beşinci olarak "Milli Eğitim Bakanlığı Alo 147 İletişim hattının uygulamada olması sizler için bir baskı unsuru mudur? Gelen şikayetler doğrultusunda bir soruşturma veya teftiş geçirdiniz mi?" sorusu sorulmuştur. Alınan yanıtlar, frekans ve yüzdelik dağılımları Tablo 5'de görülmektedir.

Tablo 5. Alo 147 Hattının Baskı Unsuru Olarak Algılanmasına İlişkin Görüşler

Gruplar	Yanıtlar	f	%
Müdürler	Gereksiz şikayetler oluyor, eleme yapılmalı.	5	50
	Bilinçsiz velilerin istediklerini yaptırmak için daha sık kullandığını düşünüyorum	2	20
	Evet, baskı unsuru olarak görüyorum	2	20
	Hayır, görmüyorum. Velinin kendini ifade etmesi açısından bu hat olmalı	1	10
	Toplam	10	100
Öğretmenler	Evet, bir baskı unsurudur.	6	60
	Hayır, bir baskı unsuru değildir.	4	40
	Toplam	10	100

Tablo 5'te görüldüğü gibi, görüşme yapılan müdürlerden 1'i (İM2) Alo 147 Hattı'nı bir baskı unsuru olarak görmediğini ve velilerin kendilerini ifade edebilmeleri açısından olması gerektiğini belirtmiş; 5'i (İM1, İM3, İM4, OM2, OM4) gereksiz şikayetlerin olduğunu ve bunların bir kısmının elenmesi gerektiğini belirtmişler; 2'si (İM5, OM5) bilinçsiz velilerin daha çok kullandığını belirtmişler; 2'si (OM1, OM2) ise bu hattı baskı unsuru olarak hissettiklerini ifade etmişlerdir.

Görüşülen öğretmenlerden 6'sı (İÖ1, İÖ2, İÖ3, OÖ1, OÖ3, OÖ4) Alo 147 İletişim Hattı'nın uygulamada olmasını bir baskı unsuru olduğunu; 4'ü ise (İÖ4, İÖ5, OÖ2, OÖ5) baskı unsuru olmadığını ifade etmişlerdir.

Katılımcılara altıncı olarak "Veliler tarafından gelen baskılar sizce özel okul-devlet okulu, ilkokul-ortaokul, öğretmen-yönetici olma durumuna göre değişmekte midir?" sorusu sorulmuştur. Alınan yanıtlar, frekans ve yüzdelik dağılımları Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6. Baskının okul türüne ve statüye göre farklılaşmasına ilişkin görüşler

Gruplar	Yanıtlar	f	%
Müdürler	Özel okullarda daha çok baskı olduğunu düşünüyorum.	6	60
	Özel okullarda velilerin yönetime baskı yapacağını düşünmüyorum.	2	20
	Kesin bir fikrim yok.	1	10
	Evet, her aşamada değişir.	1	10
	Toplam	10	100
Öğretmenler	Evet, her kademedede değişmektedir.	10	100
	Toplam	10	100

Tablo 6'da görüldüğü gibi, görüşme yapılan müdürlerden 6'sı (İM2, İM3, İM4, İM5, OM1, OM2) özel okullarda daha çok baskı yapıldığını; 2'si (İM1, OM3) özel okul-

◆ Bahriye Şenaras / Şahin Çetin

larda velilerin yöneticilere baskı yapabileceğini düşünmediklerini; 1'i (OM4) kesin bir fikri olmadığını; 1'i (OM5) belirtilen her aşamada değiştiği şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Görüşme yapılan öğretmenlerin ise tamamı veliler tarafından gelen baskıların özel okul-devlet okulu, öğretmen-yönetici olma durumu, ilkokul-ortaokul olma durumlarına göre değişiklik gösterdiğini ifade etmişlerdir.

Katılımcılara yedinci olarak "Baskı altında kaldığınız durumların meslek hayatınıza, ailenize ve sosyal yaşamınıza yansımaları olmakta mıdır?" sorusu sorulmuştur. Alınan yanıtlar, frekans ve yüzde dağılımları Tablo 7'de görülmektedir.

Tablo 7. Baskının meslek, aile ve sosyal yaşama yansımaları hakkındaki görüşler

Gruplar	Yanıtlar	f	%
Müdürler	Hayır yansıtımadım. Okulda olanı eve taşımadım.	6	60
	Evet, yansımaları olur.	4	40
	Toplam	10	100
Öğretmenler	Yansımaları olmaktadır.	8	80
	Baskı görmedim, görseydim de aileme hissettirmezdim.	2	20
	Toplam	10	100

Tablo 7'de görüldüğü gibi, görüşme yapılan müdürlerden 6'sı (İM1, İM3, İM4, OM2, OM3, OM4) baskı altında kaldıkları durumları meslek, aile ve sosyal yaşamlarına yansıtmadıklarını; 4'ü ise (İM2, İM5, OM1, OM5) okulda yaşanan baskıları ister istemez özel hayatlarına taşıdıklarını ifade etmişlerdir.

Görüşme yapılan öğretmenlerden 8'i (İÖ1, İÖ2, İÖ3, İÖ4, OÖ1, OÖ3, OÖ4, OÖ5) baskı altında kalınan durumların meslek, aile ve sosyal yaşamlarına yansımalarının olduğunu; 2'si ise (İÖ5, OÖ2) baskı görmediklerini, ancak baskı görseler bile ailelerine hissettirmemeye çalışacaklarını ifade etmişlerdir.

Yorum ve Tartışma

Araştırma bulguları araştırma soruları kapsamında beş ana başlıkta ele alınmıştır. Bu ana başlıklar ve alt temalara ilişkin bulgular devam eden kısımda irdelenmiştir.

Velilerden Gelen Baskıların Türleri

Katılımcılardan elde edilen görüşler doğrultusunda velilerden gelen baskı türlerinin iki konuda (alt tema) yoğunlaştığı görülmektedir: öğretmen ve sınıf seçimi ve öğretmen davranışlarını yönlendirme isteği alt temaları ortaya çıkmıştır. Bu alt temalara ilişkin bulgular ilerleyen kısımlarda irdelenmiştir.

Öğretmen ve Sınıf Seçimi

Katılımcılar, velilerden öğretmen ve sınıf seçimi konusunda baskı gördüklerini ifade etmişlerdir. Veriler, bu konudaki baskıların bazen bir öğretmen ismi vererek öğrencinin onun sınıfına kaydedilmesini isteme gibi çok somut şekiller alabildiğini göstermektedir.

“Öğrenci velileri 1.sınıf kayıtlarında öğretmen ismi vererek öğrenci kaydının yapılmasını istiyor ve bazen çok ısrarcı olabiliyor.” (İM2)

Katılımcıların görüşleri bu baskıların özellikle sene başında kayıt zamanında yoğunlaştığını ve ilkokullarla sınırlı olmadığını göstermektedir.

Veliler daha çok bize sene başında baskı uygular. Sınıfların oluşturulması sırasında velilerin öğrencilerini istedikleri sınıflara yazdırması konusunda baskısı oluyor... (OM3)

Velilerimizin okul yöneticilerine olan baskıları tamamen kayıt zamanında öğretmen tercihleri... En büyük baskı bu...(İM5)

Öğrencisi için özel sınıf talebi veya belli öğrencilerle bir arada olmasını istemek gibi özellikle kayıt sırasında bu tür baskılar oluyor. Öğretmen seçimi [konusunda] velinin adını duyduğu belli öğretmenler vardır. Derse onların girmesini ister. (OM2)

Öğretmen Davranışlarını Yönlendirme İsteği

Katılımcıların velilerden gördüğü bir diğer baskı türü de öğretmen davranışlarını yönlendirme amaçlıdır. Bu baskı ve taleplerin daha çok notlar ve sınıf içi düzeni konusunda yoğunlaştığı görülmektedir. Bu tür baskıların hem ilkokullarda hem ortaokullarda olabildiği anlaşılmaktadır. Not konusundaki baskıların bazen öğrencinin Takdir veya Teşekkür Belgesi alması adına yapıldığı ifade edilmektedir. Veliler öğrencilere ne kadar ödev verildiğine, sınıf atmosferine ve oturma planlarına müdahale etmek isteyebilmekte, bazı durumlarda baskı sınıftaki başka bir öğrenciyi şikâyete kadar varabilmektedir.

Öğretmenlere veliler genelde öğrencinin notları konusunda ve zaman zaman öğrencilere öğretmenin davranışları konusunda baskı uygularlar. (OÖ1) Öğretmenlere veliler not konusunda baskı uyguluyorlar. Özellikle okulun son dönemlerinde bu tür baskılar geliyor ya da istekler çok fazla oluyor. (OÖ2)

Öğretmenlere veliler az ödev verdiniz çok ödev verdiniz gibi ve sınıf ortamını kontrol etmeye çalışıyorlar genelde. Çocukların birbiri ile olan ilişkisini kontrol altında tutmaya çalışan çok fazla veli var ... Sınıftaki atmosferi kontrol altına almak isteyenler oluyor. (İÖ4).

Katılımcılardan biri bu tür baskıların suçlama boyutuna varabildiğini ve Teknoloji Tasarım, Müzik, Beden Eğitimi gibi derslere giren öğretmenlerin bu tür baskılarla karşılaştığını ifade etmiştir.

◆ Bahriye Şenaras / Şahin Çetin

Benim en son gördüğüm bir baskı teknoloji tasarım öğretmenine velinin bir söylemiydi. Öğrencisinin notunu düşük buluyordu sebebi de aslında öğretmeni biraz suçlar şeklindeydi. Bu şekilde genellikle teknoloji tasarım, müzik, beden öğretmenlerine notlarla ilgili baskılar daha çok oluyor. (ÖÖ3)

Baskıların Müdür-Öğretmen İlişkilerine Etkisi

Katılımcılardan gelen cevaplar, veli baskılarının müdür-öğretmen ilişkilerini etkilediğini ve baskılar sonucunda zaman zaman davranış değişikliğine gidilebildiğini göstermektedir. Veliler gibi okul müdürlerinin de öğretmenlere not değiştirme baskısı uygulayabildiği anlaşılmaktadır. Bir müdürün özellikle Müzik, Teknoloji Tasarım gibi derslere giren öğretmenlerden not değiştirme talebinde bulunabileceğini ifade etmiş olması dikkat çekicidir.

Not değişikliği dersiniz... Notunu değiştirmek olarak değil, onlara yönlendirme yaparım. Nedir, proje alsın, performans alsın, notunu yükseltsin deyip yolunu gösteririm. Öbür türlü, bir öğretmene baskı yapıp da notunu değiştir demem. Bir başkası gelirse söylemem. Ama ben kendim gördüğümde, bakıyorum çocuğun başarısı çok yüksek. Tek saat derslerimiz var bizim. Çocuğu tanıyamamış olabilir arkadaş çok fazla sınıfa girdiği için. Örneğin Teknoloji ve Tasarım, Müzik gibi. 16 şubeye giriyor öğretmen, 460 öğrenciyi tanıyabilmesi mümkün değil. Gözden kaçırmış olabilir.(OM1)

Bazen öğretmenin gözünden kaçan veya öğretmenin görmemiş olduğu tutum ve davranışları görmesi açısından biz yöneticiler olarak ne yapıyoruz bu öğretmenlerimizi uyarmak zorunda kalıyoruz. Ve yapmış olduğumuz bu uyarılarla en azından eğitim öğretime katkı sağladığımı tahmin ediyorum. Not değişikliği de tabii olabiliyor. Öğretmede hata yapabilir. O yapmış olduğu hatayı görmediğinden dolayı okul idaresi olarak bizde yapmış olduğumuz denetimler sonucunda bu durumu öğretmenle yüz yüze gelerek düzelttiğimiz zamanlarda olmuştur.(OM4)

Müdürler, öğretmenlerle ilgili şikâyetler veya müdür üzerinden öğretmeni baskılama gibi durumlar karşısında öğretmenleri uyarma, daha çok izleme ve takip ihtiyacı duyabildiklerini ifade etmektedirler.

Baskılar gerçekçi ve haklı ise baskıya sebep olan öğretmeni daha çok izleme gereği oluşturuyor. (İM2)

Zaman zaman öğretmenin çalışmasından kaynaklı olarak problemler, şikâyetler olabilir. Çalışmayan, çalışmadığı düşünülen gerçek anlamda öğretmenliğe sarılmayan öğretmenlerle ilgili gelen şikâyetlerde öğretmen genel anlamda uyarılır. Öğretmenlere gerekli uyarılar yapılır. Ona göre kendilerine çeki düzen vermeleri sağlanır. (İM4)

Bir olay olduğunda eğer bana geliniyorsa veliye başta çocuğunun yanlışlarını söylerim. Daha sonra öğretmene yanlışlarını söylerim. Bazen öyle olur ki öğretmen veliyi tuttuğumu veli de öğretmeni tuttuğumu düşünür. Ben ise bu arada çıkabilecek sorunları düşünürüm. Ne öğrenciye yanlış olsun ne de öğretmenime yanlış olsun diye. Benim iki tarafı da konuşturmam-

daki neden kimin hangi konularda yanlış yaptığını ortaya çıkarmaktır ki ondan sonra gerekli önlemleri alabileyim. Bu konular sık sık olmaktadır. (OM1)

Velinin beklediği düzeyde ders işleyemeyen veya sınıfta otorite kuramamış olan biraz da öğrencileri iyi olan, beklentisi, hedefleri iyi olan öğrencilerin velileriyle karşı karşıya geldik. Ya öğretmeni değiştir ya da öğrencinin sınıfını değiştir şeklinde. ... Zaman zaman notla ilgili olarak da oluyor. Mümkün olduğu kadar idareci olarak da o öğretmenle sizin aranızda diyoruz ama öğretmeniyle bir şekilde iletişimi kopan, kesilen velinin ısrarla bizim üzerimize baskı yapması söz konusu oluyor.(OM2)

Bir defa oldu. Bir öğretmenimizin ısrarla yetersiz olduğunu iddia eden velilerimiz oldu. Ama bunun yanında yeterli olduğunu söyleyen memnun olduğunu söyleyen veliler de vardı. Biz öğretmenimizle konuştuk, velilerle, öğrencilerle konuştuk ve problemi bu şekilde hallettik. (OM3)

Böyle bir durumda karşı karşıya kalıp öğretmenin dersini izlediğim bir durum oldu. Bizzat öğretmen dersinde nasıl gidiyor diye habersizken çat kapı izledim. Tabi ki dersini izlediğimde ondaki olumlu ve olumsuz yansımalar da var. Teftiş gibi oldu biraz ama daha sonrası oturup hep birlikte neleri doğru neleri yanlış yaptığımıza hep birlikte karar verdik.(OM5)

Öğretmenler ise veli baskıları sonucunda idare tarafından öğrenci notunu yükseltme talebi, savunma hazırlamak zorunda bırakılma gibi durumlarla karşılaşmış olduklarını belirtmişlerdir.

Birinci sınıfta bir şikayet edildim. Müdür bey benim direkt savunmamı aldı. Herhangi bir olumsuz sonuç oluşturmadı bu da çünkü benim elimde sınavlarım vardı o çocukla ilgili. Sınavları gösterdim, sundum müdür beye.(İÖ1)

Benim hiç olmadı ama arkadaşlarım için bu tür baskıların olduğunu gördüm. (ÖÖ1)

Bir iki kez oldu. Veliler benden beklediğini alamayınca tabi ki idareye başvuruyorlar. Okul idaresi çağırıp görüşme yaptığında ben kendimi açıkladığımda onlar da tabi kararı bana bıraktılar. (ÖÖ2)

Hayır olmadı ama karşı karşıya gelen arkadaşlarım oldu. Velilerin gelip okul idaresiyle görüşüp not istemesi sonucu idarecinin de öğretmene baskı yaptığı durumlar oldu. (ÖÖ4)

Baskıların Meslek, Aile ve Sosyal Yaşama Etkileri

Katılımcılar genel olarak velilerden gelen baskıların meslek, aile ve sosyal yaşamlarını az ya da çok etkileyebildiğini ifade etmişlerdir. Bu etkiler gerginlik, bunalma, okula gelmede isteksizlik olarak ortaya çıkabilmektedir. Ancak, özellikle okul müdürleri, okulda yaşadıklarını eve yansıtmamaya çalıştıklarını ifade etmektedir.

Meslek hayatıma olabilir. Bazen sıkılırız, bunalırız, daralırız hatta istifayı düşünürüz. Ama ben okulu evime taşımayan bir insanım. Sosyal hayatıma taşımam. Okulda olan yaşanan her şey okulda kalır. Kapıdan çıktığım zaman eve okulla alakalı herhangi bir ne iyi ne de kötü bir şey götürmem. (OM3)

◆ Bahriye Şenaras / Şahin Çetin

Genel olarak öğretmenlerin, özellikle kadın öğretmenlerin, baskılardan daha fazla etkilendiği ve okulda yaşadıklarını eve yansıtma konusunda müdürler kadar başarılı olamadıkları görülmektedir.

Bende öğrenciye karşı bir davranış değişikliğine yol açmıyor ama ben kendi kendime çok bunalıyorum. Benim özel hayatımı etkiliyor. Okul sonrasında da devamlı bu sorunu çözme moduna giriyorum. Dolayısıyla özel hayatımda da okul dışında çok bunalmış ve sıkılmış oluyorum. (İÖ2)

Meslek hayatıma tabii ki yansıyor. O dönemde okula gelmek istemiyordum, çok moralim bozuldu hastalandım hatta. Evde çocuklarımı huzursuz ettim. Sürekli aynı şeyleri konuşmaktan, aynı şeyleri dile getirmekten. Bende paylaşmak istiyorum tabii ki sorunlarımı... Gerçekten o bir ay çocuklarıma, eşime, herkese işkence yaptım resmen psikolojik olarak. Benim de zaten psikolojimi yerlerdeydi. Astım hastasıyım ben nefesim daralıyordu. Birkaç kere astım krizine girdim. Gerçekten çok olumsuz etkiledi bu beni. Hem özel hem de mesleki hayatımı. (İÖ1)

Tabii ki. Ben okulu okulda bırakamıyorum, okul sonrasında da evde de aynı sorunlar burada yaşadığım sorunlar aynen devam ediyor. Sorunu çözmeden duramıyorum illa o sorunu çözmem lazım. (İÖ2)

Tabii ki aslında burada en çok çilemizi çeken de bizim ailemiz oluyor. Burada dediğim gibi çocuğa ne kadar yansıtabilirsin bu durumu? İnsanlarla olan gerginliğin bütün gün üstünde kalınca doğal olarak aileme ve sosyal yaşantıma yansıyor. Mesela kötü bir gün geçirdiğimde eve gittiğimde kimseye cevap bile vermem istemediğim zamanlar oluyor. Onun da herhalde en çok çilesini ailemiz çekiyor diye düşünüyorum. Burada geçirdiğimiz olumsuz yaşantıda tabii ki etkiliyor sosyal yaşantımızı. (İÖ4)

Gözlemlerimden yararlanarak cevap verebilirim belki. Meslek hayatını oldukça etkiler çünkü arkadaşlar gördükleri baskılar sonrasında daha temkinli davranış belki daha çekingen davranış belki onların ilkeleriyle uyuşmayan bir tavırda sergilemeye başlayabilirler. Örneğin; çok bol keseden not verme insanları memnun etme gibi. Bu da maalesef objektif bir değerlendirmeyi beraberinde getirmiyor. Aileye etkisi olduğunu görüyorum. Baskı dolayısıyla değil ama her yaşanmışlığımız ailemizi etkiliyor. Çünkü bizi duygusal olarak etkiliyor. Dolayısıyla sosyal yaşamımızı da etkiliyor. (ÖÖ1)

Tabii ki olur. Daha gergin olurum. Meslek hayatımda da diğer öğrencileri etkileyecek sonuçlar doğurabilir. (ÖÖ4)

Kesinlikle çok fazla... Eğer okulda günüm kötü geçtiyse, veliyle bir sıkıntı yaşadysam ya da öğrenciye çok sinirlendiysem özel hayatıma ve ev hayatıma çok fazla yansıtıyorum. Eve gittiğimde eşim direkt bugün ne oldu, günün nasıl geçti, kötü bir şey olmuş, neden bu kadar streslisin diyor. Bizim meslekte böyle maalesef. (ÖÖ5)

Velilerin Yönetici Performans Değerlendirmelerine Katılmaları

Araştırmaya katılan müdür ve öğretmenler velilerin yönetici performans değerlendirmelerine katılmalarının baskı unsuru olup olmaması ile ilgili birbirlerinden farklı görüşler ifade etmişlerdir.

Okul müdürlerinin çoğu velilerin yönetici performans değerlendirmelerine katılmalarını olumlu, hatta gerekli bulduklarını ve üstlerinde baskı unsuru olarak görmediklerini ifade etmişlerdir. Bazı müdürler bu tür bir değerlendirmenin kendi performanslarına ilişkin yararlı geri bildirim sağlayacağına inandıklarını belirtmişlerdir. Ancak bazı müdürler bu durumda siyasi görüşlerin performans değerlendirmesinde önem kazanabileceği endişelerini ifade etmişlerdir.

Gerçek bir performans değerlendirmesi yapılacak ise benim siyasi görüşüme bakılmayacak en başta şu anda ülkemizde performansın değerlendirildiğini düşünmüyorum. Sadece siyasi görüşlerin değerlendirildiğini düşünüyorum. Velinin siyasi görüşü benimle örtüşüyorsa zaten benim performansına bakmayacak şu dönemde o yüzden. (OM1)

Müdürlerin aksine öğretmenler ise, velilerin yönetici performans değerlendirmelerine katılmalarını, müdürleri üstünde bir baskı unsuru olarak görmekte ve bunun olumsuz etkilerinin olabileceğini değerlendirmektedirler.

Kesinlikle görüyorum. Özellikle dış etkiyi önemseyen idarecilerin bu anlamda çok etkilendiklerini hatta bu etki dolayısıyla öğretmenler üzerinde türlü baskılar oluşturduklarını görüyorum.(OÖ1)

Evet görüyorum. Çünkü veliler bir okulun reklamını yapan en önemli unsurlardan biri. Dolayısıyla müdürler de bu unsuru en iyi şekilde yönlendirmek için öğretmen ve öğrenci menfaatlerine aykırı davranabilirler. (OÖ4)

Alo147 Hattı

Araştırmaya katılan müdür ve öğretmenler MEB Alo 147 İletişim Hattı'nın baskı unsuru olabildiğini belirtmişlerdir. Alo 147 hattı ile ilgili ortak değerlendirme; böyle bir kanalın bir hak olduğu; ancak hattın kişisel duyguları ifade etmek amacıyla küçük ve gereksiz konular için kullanılabilirdiği, bunun moral bozucu olabildiği ve evrak kalabalıklığına neden olduğudur. Katılımcıların ortak önerisi şikâyetlerin bir süzgeçten geçirilerek işleme konulması olmuştur.

Olur olmaz her şeyi Alo 147 den söyleyip evrak kalabalığı yapmak da iyi değil. Veli geçen bahçe kapısı kilitliydi diye Alo 147'yi aramış. ... Biz de hemen yazdık güvenlik gereği böyle bir şeye ihtiyaç duyulmuştur. Okulun çevresi kalabalık falan diye. Bu bizim için evrak kalabalığı. (İM1)

İş yoğunluğunun olduğu bir gün ve saatte mütalaa yazmak sıkıntılı olabiliyor. (İM3)

◆ Bahriye Şenaras / Şahin Çetin

... şikayet etme hattı olması gerekir ama tamamen başı boş olmaması gerekir. Ancak her türlü şikayetle de zaman zaman karşılaşyoruz. Bunlar tabii çalışma şevkini kırıcı oluyor. En azından bu şikayetlerin seçilerek, okul gerçekleri göz önüne alınarak değerlendirilmesi lazım. (İM4)

Bu öğretmenlerimizin motivasyonunu çok düşürüyor. Bazen isim vermeden o kadar kayda değmez şeyler için 147 araniyor ki... Tabii ne oluyor bizim de bir günümüz gidiyor. ... Öğretmenler için bir baskı oluyor. Bir de kayda değmeyecek şeyler için olduğunda gerçek dışı olduğu zamanda onların çalışma isteğini aşağıya çekiyor. (OM1)

Ölçüsüz kullanılıyor. Çok gereksiz şeylerden dolayı, dayanaksız şikayetler oluyor. Ve bu şikayetlerden dolayı bir şekilde motivasyonu düşüyor. (OM2)

Ala 147'ye iki açıdan bakılması gerektiğini düşünüyorum. Olumlu olabilir. Çünkü Türkiye'nin dört bir yanında herkesin ulaşamadığı yerlerde her istediğini yapabileceğinin düşünen maalesef mesleğini kötüye kullanan arkadaşlarımız vardır. Bunların duyulması ve tavırların objektif olması anlamında önemlidir. Ancak bu hattın olumsuz bir şekilde kullanıldığını da görüyorum. Velinin olmaması gereken her aşamada 147 arayıp hatta bazen kinci duygular ve kişisel öfkelerle bu hattı devreye sokuyor olmaları ve her şikayetin incelemeden, soruşturulmadan devreye sokularak öğretmene direkt soruşturma açılması şeklinde uygulama yapılmasını da çok hoş karşılamıyorum. (OÖ1)

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma ile devlet okullarında velilerin müdür ve öğretmenler üzerindeki baskıları ve bu baskıların çeşitli sonuçları incelenmiştir. Sorular okul müdürleri ve öğretmenler için ayrı ayrı hazırlanmış ve cevaplar her bir soru için ayrı ayrı incelenmiştir.

Okul müdürleri velilerin daha çok öğretmen ve sınıf seçimi konusunda baskı kurmaya çalıştıklarını düşünmektedir. Özellikle sene başında bu baskılar daha yoğun olarak hissedilmektedir. İlkokullarda veliler birinci sınıfa başlayan çocukları için ismini en çok duydukları, popüleritesi en yüksek olan öğretmene kayıtlarını yaptırmaya çalışmaktadırlar. Bu tür baskılar orta okullarda da olmakta, veliler merkezî sınavlarda daha başarılı olduğunu düşündükleri öğretmenin kendi çocuklarının sınıflarına girmesi için müdürlere baskı uygulayabilmektedir.

Öğretmenler ise velilerden daha çok notlar konusunda baskı gördüklerini düşünmektedir. İlkokul 4. sınıfa kadar yazılı sınav olmadığı için bu dönemde baskıların sınav yerine ödev konusunda yoğunlaştığı görülmektedir. Veliler kendi çocuklarının ödevlerini diğer sınıflardaki çocukların ödevleriyle kıyaslamakta ve öğretmeni yönlendirmeye çalışmaktadır. Diğer taraftan özellikle ilkokullarda öğretmenin sınıf içi kontrolüne ve disiplinine dahi müdahale etmeye çalıştıkları gözlemlenmektedir. Bu tür baskıların bazen öğretmeni suçlama boyutuna varabildiği ve Teknoloji Tasarım, Müzik, Beden Eğitimi gibi derslere giren öğretmenlerin bu tür baskılarla karşılaşma olasılığının daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Konu ile ilişkili literatür çok sınırlıdır. Ancak bu bulguların mevcut araştırmayla kısmi benzerlikler taşıyan Ürün ve Gökçe (2015) tarafından Kocaeli'nde gerçekleştirilen çalışmanın sonuçları ile uyumlu olduğu ifade edilebilir. Velilerin baskı uyguladığı konular hemen hemen aynıdır.

Katılımcıların büyük kısmı, velilerden gelen baskıların kendilerinde tutum ve davranış değişikliğine yol açmayacağını ifade etmişlerdir. Ancak veriler incelendiğinde baskıların müdür-öğretmen ilişkilerini etkilediği ve zaman zaman davranış değişikliğine yol açabildiği görülmektedir. Müdürler, baskılar ve şikâyetler karşısında öğretmenleri uyarmaya ve izlemeye yönelebilmektedir. Öğretmenler ise baskılar karşısında idarenin kendilerinden “öğrenci notunun yükseltilmesi” talebinde bulunabildiğini belirtmişlerdir. Veliler gibi okul müdürlerinin de öğretmenlere not değiştirme baskısı uygulayabildiği bulgusu bu çalışmanın dikkat çekici bulgularındandır. Dikkat çekici diğer bir sonuç, özellikle Müzik, Teknoloji Tasarım gibi derslere giren öğretmenlerin hem velilerden hem müdürlerden bu tür baskılara daha sık maruz kalabilmesidir. Bazı öğretmenler baskıcı veli ile uğraşmak yerine sessiz kalmayı tercih etmektedir. Bu tür bir durumda çocuğa karşı ilgi ve çabasının azaldığını ifade eden öğretmenler olmuştur.

Velilerden gelen baskılar nedeniyle müdür ve öğretmenlerin zaman zaman karşı karşıya kaldığı durumlar olabilmektedir. Velilerin şikâyetleri sonucunda öğretmeni değiştirilen sınıflar, sınıfı değiştirilen öğrenciler veya düşük performans notu alan öğretmenler bulunmaktadır. Bu durum öğretmenlerde motivasyon düşüklüğüne ve kurum ve idareye karşı olumsuz duygusal tepkilere neden olabilmektedir.

Mevcut araştırmanın önemli diğer bir bulgusu, baskıların öğretmenlerin yaşantıları üzerindeki etkilerine ilişkindir. Baskıların hem müdürlerin hem öğretmenlerin meslek, aile ve sosyal yaşamlarını az ya da çok etkileyebildiği açıktır. Özellikle öğretmenlerin ve daha çok kadın öğretmenlerin; baskılar karşısında gerginlik, bunalma, okula gelmede isteksizlik yaşayabildiği ve bu sorunları evdeki yaşantılarına yansıtılabildiği görülmektedir.

Mevcut araştırmanın literatüre en önemli katkısı; veli baskısının hem müdürler hem öğretmenlerde tutum ve davranış değişikliklerine neden olabildiği ve özellikle kadın öğretmenler üzerinde önemli psikolojik ve duygusal etkiler yapabildiği bulgularıdır. Bu sonuçlar; velilerle ilişkilerin yönetiminde sınırları, hak ve sorumlulukları belirleyen uygun bir çerçevenin tarafların da katılımıyla çizilmesi ve veli-yönetim-öğretmen iletişiminin iyi yapılandırılması gerekliliğini kanıtlamaktadır. Bu özellikle merkezî düzeyde ele alınması gereken bir mesele olarak düşünülebilir. Aksi takdirde eğitim öğretim süreci ve okul toplumu açısından olumsuz sonuçların ortaya çıkması kaçınılmazdır. Öğretmen profesyonelliği tartışmaları ile birlikte düşünüldüğünde, bu tür baskıların öğretmenlik mesleğinin saygınlığına ve profesyonelleşmesine zarar verebileceği değerlendirilebilir.

◆ Bahriye Şenaras / Şahin Çetin

Uygulayıcılar seviyesinde ele alındığında, ilkokul ve ortaokula yeni başlayan öğrencilerin velilerine ilk haftalarda okulun genel işleyişi ve ortak kuralları hakkında bilgi verilmesi etkili bir uygulama olarak önerilebilir. İkinci olarak özellikle ilkokul velilerinin çocuklarını okula teslim süreci bahçe kapısında tamamlanıp okul içinde var olan kalabalık azaltılabilir.

Son olarak, Milli Eğitim Bakanlığı Alo 147 İletişim Hattına gelen şikâyetlerin yeterince incelenip elendikten sonra değerlendirmeye alınması, hattı öğretmenler ve müdürler üzerinde bir baskı unsuru olmaktan çıkarılabilir.

Mevcut çalışmanın sınırlı sayıda okul türünü ve katılımcıyı kapsaması, sonuçların genellenebilirliği konusunda birtakım kaygılar ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle farklı okul çevrelerini, okul türlerini ve daha geniş katılımcı gruplarını kapsayacak yeni çalışmaların gerçekleştirilmesi daha genellenebilir sonuçların elde edilmesini sağlayabilir.

Kaynaklar

- Açıkalın, Aytaç (1989). “Özel ve Devlet Liselerinde Veli Beklentilerinin Örgütsel ve Yönetsel Boyutları”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 4, S.84, 84-91.
- Çayak, Semih; Ergi, Demirali Yaşar (2015). “Öğretmen-Veli İşbirliği İle İlkokul Öğrencilerinin Sınıf İçindeki İstenmeyen Davranışları Arasındaki İlişki”, **Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi**, 6(11), S.59, 59-77.
- El Nokali, Nermeen E.; Bachman, Heather J.; Votruba-Drzal, Elizabeth (2010). “Parent Involvement and Children’s Academic and Social Development in Elementary School”, **Child Development**, 81 (3), 988-1005.
- Erdoğan, Çetin; Demirkasımoğlu, Nilhan (2010). “Ailelerin Eğitim Sürecine Katılımına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşleri”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, 16 (3), 399-431.
- Erdoğan, İrfan (2000). **Okul Yönetimi Öğretim Liderliği**, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Hatipoğlu, Abdullah; Kavas, Ersan (2016). “Veli Yaklaşımlarının Öğretmen Performansına Etkisi”, **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 5 (4), 1012-1034.
- Kolay, Yakup (2004). “Okul-Aile-Çevre İşbirliğinin Eğitim Sistemindeki Yeri ve Önemi”, **Milli Eğitim Dergisi**, Güz 2004, 164, http://dhgm.meb.gov.tr/yayimler/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/164/kolay.htm
- Larocque, Michelle; Kleiman, Ira; Darling, Sharon M (2011). “Parental Involvement: The Missing Link in School Achievement”, **Preventing School Failure**, 55 (3): 115-122.
- Melanlıoğlu, Deniz (2013). “Ortaokul Öğrencilerinin Sözlük Kullanma Alışkanlıkları: Nitel Bir Araştırma”, **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, 2 (2), 266-284

- Özcan, Kenan (2014). “Çevresel Baskı Gruplarının Okul Yönetimine Etkileri (Adıyaman İli Örneği)”, *e-International Journal of Educational Research*, 5(1), 88-113.
- Topor, David R.; Keaner, Susan P.; Shelton, Terri L.; Calkins, Susan D. (2010). “Parent Involvement and Student Academic Performance: A Multiple Mediation Analysis”, *Journal of Prevention & Intervention in the Community*, 38 (3): 183-197.
- Ürün, Zekeriya; Gökçe, Asiye Toker (2015). “Okul Müdürlerinin Baskı Gruplarının İstekleri ile Başa Çıkma Taktikleri”, *Journal of Teacher Education and Educators*, 4 (1), 105-125
- Wiler, Sandra (2013). “Effects of parental involvement on academic achievement: a meta-synthesis”, *Educational Review*, 66(3), 377-397.
- Yıldırım, Ali; Şimşek, Hasan (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yıldırım, M. Cevat; Dönmez, Burhanettin (2008). “Okul-Aile İşbirliğine İlişkin Bir Araştırma (İstiklâl İlköğretim Okulu Örneği)”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(23), 98-115.
- Zellman, Gail L.; Waterman, Jill M. (1998). “Understanding the Impact of Parent School Involvement on Children’s Educational Outcomes”, *Journal of Education Research*, 91(6), 370-380.